

Inge Krokann og Fjellet

HAAKON ODD CHRISTIANSEN

I Inge Krokanns debutroman «I Dovre-sno» hører vi om Roald på Lo at han er på vei fra garden sin opp mot høgfjellet. Han går sørover, opp Vinstra-dalen, det vil si langs den elva som munner ut i Driva mellom gardene Rise og Lo.

Det er den eldgamle ferdselsveien over Dovre han følger. Den øverste delen av Vinstradalen heter Drotningdalen, og herfra gikk veien videre over Knutshøene, i retning mot Hjerkinnhø.

«Han visste ikkje kva han fór iverg etter; sier Inge Krokann om Roald, — «kjende berre at Fjelle sjølv ville det så.»

Når Krokann nevner Fjellet — med stor F — da er det *Dovre* han forteller om. Fjellet har *makt* over menneskene, til godt og til vondt, det er et motiv som ofte går igjen i det fire binds romanverket fra Oppdal. Roald er en av dem som er sterkt preget av det naturmiljøet han er vokst opp i. Han ville kunne si at både de lysets krefter og de mørkemakter som har sitt opphav i Fjellet, har grepet avgjørende inn i livet hans.

Ett av de inntrykkene vi alle har med oss fra Oppdal, er bildet av den fjellveggen som stiger 800 meter rett til værs mot øst. Krokann nevner den mange ganger, bl.a. i diktet «Lyft våre augo»:

Almannbergje
ris bratt opp
or blåe furumoar,
og ruver
over all bygda

Mot Gjevilvasskammene

(Bård F. Gimnes)

med sin breie kam
og si høge krone.
Almannbergje
er fremste stupet
av stort sørjell,
skuva fram
av flå og flyer,
skori ned
av brei bygd.

I dette diktet åpner han også et annet utsyn mot det samme fjellpartiet, — slik han sjøl har opplevd det fra heimegarden. Den ligger 8—9 km nordøst for Oppdal sentrum, og alle som kommer bilende nordfra, har sett fjellbygda i dette perspektivet. Da er det ikke Allmannbergets myrke vegg en legger mest merke til, men en lysere topp noe lenger øst:

«— Sissihøa,
den skire draumen
i himmelleitet.»

Det er selve det hellige fjell i Inge Krokanns diktning.

Sissihøa er nevnt alt i det store diktet «Å Oppdal, bøgda mi!» som Krokann skrev i 1922. Og den spiller en sentral rolle i debutromanen.

Ett av de første kapitlene forteller om Gunna Hevle, som skal opp til «solarmot» på Sissihø. «Det hadde vori så årvisse ein veg i langsamlege tider. Og alltid same dagen: fyrste klårversdagen etter solvending midvinters.» Det var en rituell handling Gunna skuile utføre: når han «møtte sola» her oppe, skulle han hogge inn et kors i berget.

Den fjellturen vi hører om, ble hans siste. Da de to vennene Roald på Lo og Gaute Ivarsson kom opp dagen etter, fant de ham. Han lå med foldede hender like under fjelltoppen.

På denne fjellturen forteller Roald et sagn om hvordan bygda ble slik den er nå. Det var guden Tor som gikk på frierferd til sjølve fjelldronningen Snødriva, — eller Snøhetta som hun seinere kom til å hete. På veien opp mot Fjellet forstod han at jutulene

holdt han for narr. Tor kastet hammeren så kvast mot dem at både Snødriva og de andre ble mant i stein. «Og slik som dem sto, står dem dagin idag.»

Men den venstre neven slo han i berget, «så det vart djupe grope ette allom fingrom»: Vinstradalen er etter lillefingeren, selve Drivdalen etter gullbrand, Åmotsdalen etter langfingeren, Tronddalen etter den krokete pekefingeren, og «sjøl elvadal'n utover bygda der Driva no rinn», er etter den digre tommelfingeren.

Det bildet som Krokann her tegner av landskapet, blir levende for én når en ser bygda i fugleperspektiv fra Sissihø.

La oss minne om at den Gaute Ivarsson som romanen forteller om, er en historisk person. Han etterfulgte sin farbror Olav Trondsson som erkebiskop i 1475, og satt i embetet i 35 år.

Noe av det som gjør sterkt inntrykk på Gaute under samværet med Roald, er *sangen* han får høre oppe i fjellbygda. Gamle og unge kjenner folketoner som de synger både til høytid og i hverdagsslaget.

Mange av de lyriske innslagene i Krokanns romanverk, er nok inspirert av folketoner som han har hørt av de gamle i bygda. Et godt eksempel er «songen hinna Søber»:

Landvør ligg i bygdom,
bjøllon song 'pi høgdom.
Mor ska song åt bane si'n,
finn fram klut tu gomor-skrin,
sullam lull
lin og ull
legg ho mor kring bane.

I denne bånsullen får det vesle barnet for første gang høre om Fjellet. Tonen er «etter Inge Krokann ved Sparre Olsen», heter det. Det er en gammel voggessang fra Oppdal, og vi tør vel gjette på at dikteren har hørt sin egen mor synge den. Dordi Krokann hørte — som Søber — ætta på Lo til. Vi kan trygt gå ut fra at den sjelstyrke som Krokann lar oss se hos Søber og andre av kvinnene på Lo, — den har han først møtt nettopp hos sin egen mor. Han sier om mora: «— dei stundene ho sat ved rokken og song gamle folketonar, helst til Brorsons salmar, medan uveret rasa kring stugunovene, gløymer nok borna ikkje. — At ho heldt ut, i armod og motgang, utan å bli beisk og utan å fortvile, er vel det som har imponert meg mest, sidan eg vart såpass vaksen at eg vart vår henne.»

Vi merker oss hvordan han sier det: «— sidan eg vart såpass vaksen *at eg vart vår henne.*» Da ble han nok også vår noe mer: Den solide ættetradisjonen som Dordi fra Losløkkja representerte, og som ga bakgrunn og stoff til den romanrekken som vil bli stående som Inge Krokanns hovedverk.

Krokanns tilknytning til ætta på Lo gir vel noe av forklaringen på den sterkt personlige preg som verket har fått. De fire romanene er: «I Dovre-sno» (1929), «Gjenom fonna» (1931), «På linfeksing» (1934) og «Under himmelteiknet» (1941).

Det er en vrimmel av mennesker som møter oss her, — et broget mønster av skjebner. Vi *ser* Karl konung, erkebispane og de andre «kjerkj-kjolann», — og de danske futene. Vi *ser* hele flokken av fjellbønder, enten det nå er den mektige Stor-Rånnåmin eller Loskarene — de som har en sterk posisjon i bygda —, eller det er den fattigste av dem alle, Sommon ringjar.

Det er ikke bare de sosiale kår som skiller menneskene. Ofte møter vi dem i en situasjon der *den ene* står i konflikt med *mangen*.

mannen. Andre ganger står de alle avmektige overfor krefter som fremmedveldet har sloppet løs, og venter på at en som er sterkere enn de sjøl, skal vise dem vei.

Men om de er ulike, om de stundom kan tørne sammen i bitter fiendskap, — noe har de til felles: *Fjellet*,

Fjellet spiller en viktig rolle i disse romanene. Det gir innhold til menneskenes harde hverdag, og det preger deres sinn.

Om Søber, som er nevnt foran, sier Halldis Moren Vesaas: «Søber står like ruvande og samlande i verket som ein av tindane uti synsrandna kring Lo-garden.»

Han Tore på Lo, som hører en seinere generasjon til, føler kontakten med fjellet slik: «Og likevel vilde det honom eitkvart alt ikring han her òg. Det kjendest som han hadde augo på seg frå alle desse storkna stein-andleta.» Det er ikke noe skremmende i den følelsen. «Dei storkna stein-andleta» minner ham om ansvaret ved å høre Fjellet til, og det vil her si: å høre Norge til. De hjelper ham til ikke å glemme «Fjell-Noregs inste, opphavlege røyst».

Den lyder med særlig styrke, og mer inderlig enn noen gang ellers, når Magnill i ett av de siste kapitlene i «Under himmelteiknet» synger for den døende Tore: «Ifjor gjætt' eg gjetom i djupaste dalom». Den tonen blir, etter en solid bygdetradisjon, kalt «Drivdals-tonin». Og i den melodien, tenker Magnill, er det visst mer av Los-tonen enn i noen av de andre folketonene hun kjenner. Og denne *tonen fra Lo* kan alle de høre som har øre for slikt, fra «løynde stenger millom alle fjell» i Dovre-traktene.

Fjellet hos Inge Krokann gir ikke bare den naturlige landskapsrammen. Det får en symbolsk betydning, og — som vi så vidt var inne på — avstanden er ikke lang til begrepet *Fjell-Noreg* hos Olav Aukrust. Bare så lenge som de var rotfaste i Fjellets verden, kunne folk berge de nasjonale verdiene som fremmedveldet i dansketiden truet med å utslette.

«Sissihøa — den sikre draumen i himmelleitet» står for bøndene på Lo, — og vel også for dikteren sjøl —, som ett av de få sikre landemerker på livsveien.

Men det tok tid å vinne fram til en slik oppfatning.

Fra gammelt av var det slik at Fjellet stod som et stengsel mellom granner. Når dovringer og folk fra Gudbrandsdal («sørdøler»)

møter oppdalingene på Tingsvaet, det øverste platået i Vårstigen, da ender det gjerne i vilt slagsmål.

Men Stingrim i «Gjenom fonna» mener det må være mulig å få sørðoler og oppdalinger til å innse at Fjellet er felleserie: «Fjelle høre oss all sammen te, dè».

Dovre kom da også etter hvert til å bli et *nasjonalt samlingsmerke*. Johan Nordal Brun har bidratt til det, — eidsvollsmennene likeså. Krokann viser hvordan en slik forestilling kan finne grobunn. Men hos ham har begrepet «Fjelle» også et *religiøst* aspekt.

En slik tanke uttrykker han i det store diktet «Lyft våre augo». Etter å ha gitt oss et glimt av Dovres veldige fjellpanorama sier han:

Og herifrå
går òg Sissihøa
— den store einsame
attanfor —
som sjølvsagd fullending
inn i rytmen,
og lyfter alt
til ei høgre eining,
— Sissihøa,
den skire draumen
i himmelleitet,
koral frå æva
i Klårfjell storkna,
eit halleluja
mot himlen sjølv.

I fortellingen om Gaute og Roald som finner Gunna Hevle ihjelfrosset under toppen av Sissihø, blir Gautes følelser referert slik: «Kor godt eg skjønar han Gunna Hevle no,» tenkte han, «at han ville stige inn i himmelen ifrå Sissihø'n.»

Lenge etter denne hendinga — Gaute er blitt erkebisp i mellomtiden — kommer han innom Lo. I en tale over det døde barnet til Søber kommer han tilbake til dette med Sissihøa som religiøst symbol. Den hellige ånd, sier han, «vil leide oss gjennom saknad og sorg, gjennom mørker og svartår — opp til den ævelege Sissihø. ... Han vil leide oss gjennom dauden, til det ævelege liv.»

Inge Krokanns romaner byr seg ikke fram som lesestoff til å ta med i ryggsekken. De krever ro og ettertanke. Kanskje noen vil ha glede av å følge det rådet som dikteren sjøl ga til Johan Borgen: «Les høgt, så skal du sjå det går mye børre.» Johan Borgen fulgte rådet: «Det er et stort øyeblikk når Krokanns språkland åpner seg. Det er som en soloppgang.»

Fjellturisten bør ha funnet denne åpningen før han drar til fjells. Kanskje han vil ha særlig glede av å lese «I Dovre-sno», om han har kartet over Dovre og Oppdals-traktene liggende foran seg. For fjellvandrere er ikke bare dette med «språklandet» viktig, men først og fremst dette å få *Krokanns fjell-land* til å åpne seg for syn og tanker.

Les nettopp denne boka før du drar på oppdagelsesreise i *det Fjellet som er Inge Krokanns rike*. Du kan gjerne velge Sissihø som første stasjon på vandringen. Krokanns «hellige fjell» gir deg det videste og mest storstående utsyn du kan få i Trøndelags fjell. Og debutromanen vil være den beste innfallsport til Krokanns diktning. Kanskje du også vil oppdage at både lesningen og fjellturen gir deg større glede om du kombinerer dem på denne måten.

